HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואלא מאי גדולה חזקה מעיקרא אכול בתרומה דרבנן השתא אכול בתרומה דאורייתא ואי בעית אימא [א]השתא נמי בתרומה דרבנן אכול בתרומה דאורייתא לא אכול [ב]וכי מסקינן מתרומה ליוחסין בתרומה דאורייתא בתרומה דרבנן לא מסקינן ואלא מאי גדולה חזקה דאע"ג דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא לא גזרינן ובתרומה דאורייתא לא אכול והא כתיב [1]אשר לא יאכלו מקדש הקדשים הוא דלא אכול הא בתרומה דאורייתא אכול ה"ק לא במידי דאיקרי קדש דכתיב [2]וכל זר לא יאכל קדש ולא במידי דאיקרי קדשים דכתיב [3]ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואמר מר (א)במורם מן הקדשים לא תאכל ת"ש חזקה לכהונה נשיאות כפים בבבל ואכילת חלה בסוריא (ב)וחילוק מתנות בכרכין קתני מיהת נשיאות כפים מאי לאו ליוחסין [ג]לא לתרומה והא דומיא דאכילת חלה קתני מה אכילת חלה ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא אכילת חלה גופה לתרומה קסבר חלה בזמן הזה דרבנן ותרומה דאורייתא ומסקינן מחלה דרבנן לתרומה דאורייתא וכדאפיך להו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן ת"ש (ג)חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות בא"י ובסוריא ובכל מקום ששלוחי ראש חודש מגיעין נשיאות כפים ראיה אבל לא חילוק גרנות ובבל כסוריא רשב"ג אומר אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה מפני שבית דין קבועין שם קתני מיהת נשיאות כפים מאי לאו ליוחסין לא לחלה הא דומיא דחילוק גרנות קתני מה חילוק גרנות ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא חילוק גרנות גופה לחלה [ד]קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן וחלה דאורייתא ומסקינן מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא וכדאשכחינהו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן (ד)דאמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למאן דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי (ה)ז' שכיבשו וז' שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו (ו)בתרומה ואמינא להו אנא אדרבה אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה [ה]דרבנן דתניא [4]בבואכם אל הארץ אי (ז)בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לאו

רש"י

ואלא מאי גדולה חזקה. דקאמר ר' יוסי למה לנו (ה)[לחוש] להסבית חזקתם כי מה יש לחוש לבטלה: **בתרומה דרבנן.** שהרי בגולה היו שאין שם תרומה מן התורה דכל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ כדאמרינן בקידושין (דף לו:): **ואיבעית אימא השתא נמי בתרומה דרבנן אכול.** תרומת פירות האילן וירק: **דאורייתא.** דגן תירוש ויצהר לא אכול ומש"ה לא קשיא למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין דכי מסקינן ליוחסין מתרומה דאורייתא כו': **דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא.** שהרי לארץ באו ומצויה שם תרומה גמורה דאורייתא מה שלא היה מצוי להם בגולה ויש לחוש פן יאכילום בה: **לא במידי דאקרי קדש.** והיינו תרומה: **וכל זר לא יאכל קדש.** בתרומה משתעי דכתיב בפרשה לעיל מיניה ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ואוקמינן בתרומה ביבמות בהערל (דף עד:): **ולא במידי דאקרי קדשים.** אפילו חזה ושוק של שלמים הנאכלים לנשי כהנים ולעבדיהם: **ואמר מר.** ביבמות בפרק יש מותרות [פז.] בבת כהן שניסת לישראל ונעשית אלמנה וגרושה וזרע אין לה שחוזרת לתרומת אביה ואינה חוזרת לחזה ושוק ויליף לה מהאי קרא כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל עוד: **חזקה לכהונה.** להעיד עליו שהוא כהן: **נשיאות כפים בבבל.** הרואהו נושא כפיו בבבל מעיד עליו בכל מקום שהוא כהן ומקבלין הימנו לפי שיש שם ישיבה וב"ד קבוע בודקין אחר נושאי כפים אבל אכילת חלה ותרומה אינה חזקה דחוצה לארץ לאו דאורייתא תרומה דיליה ולא קפדי כולי האי: **ואכילת חלה בסוריא.** היא ארם צובה שכיבשה דוד וחיברה לא"י וקסבר האי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש (ט) וחלתה ותרומתה דאורייתא וקס"ד תנא חלה וה"ה לתרומה: **וחילוק מתנות.** דהזרוע והלחיים: **בכרכין.** ואע"ג דאיסורן אין איסור לזרים הואיל וכרכים מקום שווקין הן ומצויין בו עוברים ושבים המכירין בו אי לאו דכהן הוה לא מחליף נפשיה: **לא לתרומה.** הרואהו נושא כפיו בבבל או אוכל חלה דווקא בסוריא והעיד עליו בא"י מקבלין עדותו להאכילו תרומה אבל לא ליוחסין: **מה אכילת חלה.** עדות חזקתה: **ליוחסין.** דאי לתרומה פשיטא היא גופה תרומה היא וכבר הוחזק בה: **ומסקינן מחלה דרבנן כו'.** דאי לאו כהן הוא לא הוו ספו ליה חלה גזירה משום תרומה: **וכדאפיך.** לקמן מפרש: **נשיאות כפים וחילוק גרנות.** דתרומה: **בא"י.** נושאי כפים דאיכא ב"ד קבועין ובדקי. וחילוק גרנות קס"ד השתא דתרומה בזמן הזה דאורייתא וכיון דעון מיתה איכא מסקינן מינה ליוחסין: **בסוריא וכ"מ ששלוחי א"י מגיעין.** להודיע לגולה יום שקידשו ב"ד את החדש לעשות פסח בזמנו דהיינו היושבים בתוך מהלך חמשה עשר יום: **נשיאות כפים ראיה.** לפי שב"ד קבוע שם שמקבל שליחות החדש של ב"ד הגדול: **אבל לא חילוק גרנות.** דתרומה דידהו לאו דאורייתא ובסוריא נמי האי תנא סבר כיבוש (י) יחיד לא שמיה כיבוש ופלוגתא דתנאי היא בהך מילתא (ע"ז דף כא.): **בבי רב.** בית המדרש קרי בי רב: **נתחייבו בחלה.** דכתיב בבואכם אל הארץ ותניא בספרי (כ) ר' ישמעאל אומר שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכולן נאמר כי תבאו כי יביאך וכאן בבואכם ללמדך שכיון שנכנסו לה נתחייבו: **ולא נתחייבו בתרומות ומעשרות.** דכתיב דגנך (ל) תבואת זרעך (מ) המיוחדת לך (נ) ועוד שהרי תלה הכתוב המעשר במנין שנות השמטה דכתיב (ס) בשנה השלישית שנת המעשר ושמטות לא מנו אלא משכבשו וחילקו כדאמרינן בסדר עולם ובמסכת ערכין (דף יב:): הכי גרסינן אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים תלמוד לומר בבואכם בביאת כולכם כו'. והכי פירושו כיון דשינה הכתוב ביאה זו לכתוב בה בבואכם ולא כתב כי תבאו יכול משנכנסו לה מרגלים ת"ל כו':

לאו

תוספות

ואלא מאי גדולה חזקה. בשלמא אי אין מעלין ניחא הא דגדולה חזקה אע"ג דאיכא למיחש לב"ד טועין שיעלו מן נשיאות כפים לקדשי קדשים [ואע"ג דבלא חזקה מעלין לתרומה ע"פ עד אחד ולא חיישינן לב"ד טועין שמא יעלו ליוחסין השתא סבר המקשן דיוחסין חמירא ולא אתו למיטעי כמו לקדשי קדשים] אבל השתא דאמרת טעמא דריע חזקייהו ולא חיישינן דלמא אתי לאסוקי כיון דלא אתי למטעי מאי גדולה חזקה: (לעיל) **או דלמא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דמתאכלא בצינעה כו'.** תימה מה תולה באכילה והא פשיטא דלכ"ע אין מעלין מאכילת תרומה ליוחסין דהא איכא למיחש דלמא עבד כהן הוא אלא בחלוקת תרומה (א) בגורן הוא דפליגי אם מעלים ליוחסין אם לאו ובמעלין מתרומה ליוחסין לא איפליגו בה תנאי בהדיא אלא דתליא הא פלוגתא בפלוגתא אם חולקין תרומה לעבד בלא רבו אם לאו למ"ד חולקין אין מעלין דדלמא עבד הוא והכי איבעי ליה למימר הכא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דחולקין לעבד בלא רבו ואיכא למיחש דלמא עבד הוא אבל נשיאו' כפים לעולם אימא לך דמעלין דאין עבד נושא כפיו: [נ"ל דספיר נקט דמתאכלא בצינעא דלמ"ד מעלין מאכילת תרומה נמי מעלין ובענין דליכא למיחש שהוא עבד שילא מבית הספר וטעמא כיון דעון מיתה הוא חיישינן שמא יעלוהו ליוחסין ולכך אצטריך שני עדים להאכילו בתרומה ולכך נמי אין חולקין לעבד אלא א"כ רבו עמו ומ"ד אין מעלין אע"ג דעון מיתה הוא לא חייש להכי שמא יעלוהו כיון דבצנעא הויא אכילת תרומה וכן חלוקה אבל נשיאות כפים דאיפרסם איבעיא ליה אי חיישינן שמא יעלוהו משום דאי לאו דכהן הוא לא הוה חציף כולי האי ולא הוי מצי למנקט כמו שכתבו התוס' אפילו למ"ד אין מעלין משום דאיכא למיחש דלמא עבד הוא דלא תליא בהכי דאפילו היכא דליכא למיחש דלמא עבד הוא אין מעלין כמו ביוצא מבית הספר או שמעידין עליו שאינו עבד ואדרבה הא דחולקין לו בלא רבו היינו משום דאין מעלין ועיקר טעמא דפלוגתייהו משום מעלין ואין מעלין דאי לאו הכי קשה באיזה סברא פליגי כמו שהקשו לעיל (ת"י):] **וכי מסקינן מתרומה ליוחסין ה"מ בדאורייתא כו'.** רבינו יצחק בן רבינו מאיר לא גריס לה דהא איבעית אימא רב נחמן קאמר לה ואי גרסי' לה א"כ היה סותר בעצמו ראיה שהביא דאי לא תימא הכי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין הא אתי לאסוקי אלא טעמא משום דריע חזקייהו ואין זו סוגיית הש"ס אם לא יאמר ולאו מילתא היא דאמרי ובפ' עשרה יוחסין (קדושין סט:) גרסינן לה ואגב שיטפא דהתם שיבשו לכותבה כאן: **לא במידי דאיקרי קדש.** וא"ת תרומה נמי איקרי קדשים דכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וההוא קרא איירי בתרומה דהעריב שמשו אוכל בתרומה וי"ל דודאי גבי טמא תרומה מיקרי קדשים אבל הכא אאכילת זר קאמר דלא אשכחן קדשים גבי אכילת זר: **נשיאות כפים בבבל.** דוקא נשיאות כפים ולא אכילת חלה ואע"ג דבסוריא נמי הוי מדרבנן אין מדקדקין בבבל כמו בסוריא דסבר האי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש ואכילת חלה בסוריא ה"ה נשיאות כפים כדמוכח לקמן: **לא חילוק גרנות גופה לחלה וקסבר תרומה כו'.** וי"ל דפליגי הנך ברייתות בפלוגתא דרב הונא בריה דרב יהושע ורבנן דאי לאו הכי בחד מהנך ברייתות ממה נפשך איכא למידק דמעלין מנשיאות כפים ליוחסין ופליגי נמי דלברייתא קמייתא אכילת חלה בסוריא חזקה לתרומה וכל שכן דאכילת תרומה דאורייתא דהויא חזקה לאכילת חלה דרבנן ובברייתא שניה קתני דחילוק גרנות דהיינו תרומה בסוריא לא הויא חזקה לחלה:

עדות

מסורת הש"ס

א) יבמות סח. פז. קדושין סט., ב) [עיין תוס' שבת י: ד"ה יהבינן], ג) [תוספתא פ"ג ותוספתא פאה פ"ד], ד) נדה מז., ה) [ב"מ פט.], ו) [נדה מז. וכן בב"מ פט. איתא במעשר ועי' פרש"י דהכא דברים תרווייהו], ז) [עיין תוס' נדה מז. ד"ה ל"ג אלו מאמר], ח) [כתו"י], ט) [גיטין מ:], י) בס"א: ובסוריא נמי דלא לספר האי תנא כיבוש, כ) [שלח טו יז], ל) [דברים יב], מ) [שם יד], נ) [בס"א: וכו' פרש"י], ס) [עיין רש"י בנדה מז. וב"מ פט. מפרש כל מקום טעם אחר], ע) [דברים כו],

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמֹד כֹּהֵן לְאוּרִים וּלְתֻמִּים: עזרא ב סג
2. וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ: ויקרא כב י
3. וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל: ויקרא כב יב
4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה: במדבר טו יח

הגהות הב"ח

(א) תד"ה או דלמא כו' אלא בחלוקת תרומה וכו'. נ"ב וכן פרש"י יבמות דף לט ע"ב:

עין משפט נר מצוה

פז א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה ל ופ"ו מהל' תרומות ה"ב:

פח ב מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הל' ז:

פט ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ב:

צ ד מיי' שם הלכה ג ופ"ו מהל' תרומות הל' א [כן] סמג עשין מג טוש"ע י"ד סימן שכב סעיף ב:

צא ה מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג עשין קמ טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף ב:

מוסף רש"י

ואלא מאי גדולה חזקה. כיון דליכא למיגזר מידי, מאי גדולה חזקה דאמר ר' יוסי, מאי רבותא, לא היה לו לומר אלא מנין לחזקה כו', מדקאמר גדולה רבותא אשמועינן, דאע"ג דאיכא לד איסור השתא טפי מעיקרא סמכינן עלה (קדושין סט:). **בתרומה דרבנן.** תרומת חוץ לארץ (שם). **בתרומה דאורייתא.** משבאו לארץ (שם). **השתא נמי בתרומה דרבנן אכול.** כדמעיקרא, ומאי ניהו תרומת פירות וירק, **בתרומה דאורייתא,** דגן תירוש ויצהר לא אכול (שם). **דכתיב וכל זר לא יאכל קדש.** כל אותו הענין מדבר בתרומה ולא בקדשים, דכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים, וליכא לאוקמי אלא בתרומה שמחוסר כפורים מותר בה (שם). **ולא במידי דאיקרי קדשים.** חזה ושוק של שלמים, דאשכחן דאיקרי קדשים (שם). **במורם מן הקדשים.** חזה ושוק, **לא תאכל.** ואפילו זרע אין לה ושבה אל בית אביה, חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק (שם) של שלמים לאכול כשאר אחיות האוכלות כדכתיב (ויקרא י) אתה ובניך ובנותיך (יבמות סח:) מדהוי מצי למכתב בקדשים (לא תאכל) וכתב בתרומת, למורם הוא דאתא, והאי לא תאכל לעולם הוא, ולא תימא ביושבת תחת בעלה ישראל, כדמשמע קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר כו'. דהא אוקימנא להאי קרא בפרק אלמנה (שם) בנבעלה לפסול לה כגון נתין וממזר וחלל שפסלה עולמית, והכתת דמנסבא לזר דלא אכלה מושבה אל בית אביה ילפינן, מכלל דמעיקרא לא אכלה, ומילתיה דרב חסדא מבתרומות נפקא, דא"כ דכולה קרא לנבעלה לפסול לה אתא, ליכתוב בקדשים לא תאכל, מאי בתרומת, שמע מינה הכי קאמר יש לך אחרת שאוכלת בקדשים, כגון תרומה, ואינה אוכלת במורם, ואיזו זו חוזרת, דסמיך לה ובת כהן כי תהיה אלמנה, והכי תריצנא להאי מילתא בפרק אלמנה (שם פז.). **נתחייבו בחלה.** דכתיב בחלה (במדבר טו) בבאכם אל הארץ, והרי באו, **ולא נתחייבו במעשר.** דבמעשר כתיב (דברים יד) תבואת זרעך, עד שיביא כל אחד ואחד את שלו (נדה מז.) או: במעשר לא נתחייבו אלא לאחר ירושה וישיבה, דכתיב (דברים יד) עשר תעשר, וכתיב בתריה במקום אשר יבחר, עד שנבחרה שילה לא נתחייבו, והיינו לאחר כיבוש וחילוק, כדכתיב ביהושע, וכל ימי כיבוש וחילוק היה אהל מועד בגלגל י"ד שנים כדאמר בזבחים (ב"מ פט.).